

## Släng det EU-anpassade Betänkandet Självständiga lärosäten (SOU 2008:104) i papperskorgen

Svenska politiker framhåller ofta, och särskilt nu i finansiell och ekonomisk kris, att utbildning och forskning är garanten för tillväxt och välfärd. Men de vill samtidigt inte diskutera varför och hur svensk utbildning och forskning sedan länge håller på att konkurransutsättas och EU-anpassas. Så t.ex. ställde sig samtliga riksdagspartier i februari 2006 bakom den EU-anpassade propositionen Ny värld – Ny Högskola, ett beslut som har lett till att den högre utbildningen och forskningen befinner sig i ett kaotiskt tillstånd av pågående marknadsanpassning.

I december presenterade regeringskansliet *Betänkandet Självständiga lärosäten*, i vilken den nyliberala marknadsfundamentalistiska EU-anpassningen drivits till sin spets. Utredaren professor Daniel Tarschys föreslår nämligen inga småsaker; avskaffande av högskolelagen och högskoleförordningen, rektor skall bli ”koncernchef”, personalen skall upphöra att vara statstjänstemän, tjänstetillsättning av befattningar avregleras och hela denna avreglering ”regleras” genom årliga avtal mellan berörda regeringsdepartement och enskilda universitet och högskolor. Denna makalösa privatisering saluförs gentemot utbildnings- och forskning Sverige som ett medel för utökad autonomi och ökad akademisk frihet, när det i verkligheten är tvärtom.

Men hela utredningen ett beställningsverk från EU-nivån, vilket utredaren inte döljer utan klart redovisar i kapitel 3. Det kan ju vara klädsamt att känna till för EU-politiker och andra nu när kampanjen inför EU-parlamentsvalet den 7 juni har dragit igång. Således hänvisar Tarschys till **Sorbonnedeklarationen** 25 maj 1998 som ”förklarade att det inte räckte med bankernas, eurons och ekonomis Europa. Därutöver behövdes det också ett kunskapernas Europa (...) ’an open European area of higher learning’” (s69). Denna nyliberala politik har sedan fått en gemensam referensram, skriver Tarschys, i **Bolognadeklarationen** från 19 juni 1999. I ”Bolognadeklarationen sattes ’kunskapens Europa’ in i ett tydligt politiskt och ekonomiskt sammanhang”. Vidare, skriver Tarschys, att Bolognadeklarationen föregrep delar av ”Lissabondeklarationen, där EU:s medlemsländer försatte sig att bygga upp världens mest konkurrenskraftiga kunskapsbaserade ekonomi”.

EU:s stats- och regeringschefer (inklusive Fredrik Reinfeldt) förkunnade på **rådsmötet 13-14 mars 2008** kunskapernas fria rörlighet som de femte friheten (s72) ( de fördragsfästa fyra nyliberala friheterna är ” den obehindrade cirkulationen av varor, tjänster, kapital och människor”). Tarschys upplyser också om att det

”inom ministerrådet pågår förberedelser för en resolution om vad moderniseringen av universiteten kan betyda för Europas konkurrenskraft i en global kunskapsekonomi. I den preliminära lydelsen av texten som antogs av konkurrenskraftsrådet den 23 november 2007 understryks att universiteten måste förses med tillräcklig självbestämmanderätt, bättre styre och adekvata former för redovisning och ansvarstagande (...) Mot denna bakgrund uppmanar rådet medlemsstaterna att främja hög kvalitet inom den högre utbildningen och forskningen genom att bygga upp

institutioner och nätverk som kan konkurrera internationellt och bidra till att de bästa förmågorna lockas till Europa samt ge dessa institutioner självbestämmande så att deras fulla potential kan utvecklas (...). Även **Europeiska kommissionen** har tagit tydlig ställning för en ökad högskoleautonomi. I sitt meddelande om "*universitetens moderniseringsagenda*" (KOM2006 208 slutlig) skriver den att universiteten kan bli innovativa och reagera på förändringar först när de blir verkligt självständiga och får ett riktigt redovisningsansvar" (s73).

Detta citat från betänkandet är det centrala i hela utredningen, då det ideologiskt belyser vad den s.k. autonomi består av. Med utredningen "Självständiga lärosäten" har den liberale politikern Daniel Tarschys okritiskt accepterat EU:s överstatliga utbildnings- och forskningspolitik. Men som professor verkar han ha fått samvetsqual.

Tarschys uppträdde 24 april i en panel som diskuterade hans "Frihetsutredning" på TCO:s kunskapsseminarium. Där betecknade han sitt eget betänkande som en "skiss". Man kan fundera över hur ett officiellt betänkande kan bli "skiss". Viss ledning gav han själv när han deklarerade att "utökad autonomi förutsätter motverkande kollegiala krafter inom universiteten" och att "det är oerhört viktigt att det finns former för medinflytande". Han hade kommit till insikt om att "det är svårt att kombinera akademisk frihet, ledarskap och kollegialitet". Detta måste utvecklas lokalt hävdade han. Detta tolkades av bl.a. Rektor för Karlstads universitet som att om Tarschysutredningen går igenom i riksdagen kommer en ny period av "oerhört tids- och resurskrävande organisationsförändringar", vilket hon tog avstånd ifrån.

Representanten för ST inom universitet och högskolor menade att utredningen betraktar utbildningen som en global handelsvara. Representanten för fackförbundet SULF påpekade att utredningen inte diskuterat vad som händer på individnivå med den akademiska friheten om självständiga universitet genomförs, och nämnde särskilt att en avreglering av tillsättning av lärartjänster är ett hot mot den akademiska friheten.

I Sverige har hittills protester mot det s.k. autonoma universitet varit försumbara. Men i andra länder som t.ex. Grekland, Frankrike och Italien har det senast halvåret studenter, lärare och forskare protesterat och strejkat mot införande av "autonomi", Bolognaanpassning och privatisering. I Italien klubbades högerregeringen i augusti igenom Lag 133. Den 17 oktober i höstas marscherade 300 000 studenter på Roms gator mot nedskärnings- och privatiseringspolitiken under parollen "Vi tänker inte betala er kris". Lag 133 är en del av ett krispaket som gäller offentliga finanser för hela Italien. Den utbildningspolitiska delen innebär kraftiga nedskärningar i grundskola och på universitet. Mer än 135 000 tjänster skall bort. Den nya lagen möjliggör större privat finansiering av statliga universitet och i förlängningen privat inblandning i utformning av studieavgifter och hur universiteten skall styras.

*Folkrörelsen Nej till EU anser att Tarschysutredningen skall slängas i papperskorgen. Universitet i myndighetsform är en del av vårt nationella kulturarv. EU skall inte läggas sig i hur vi i Sverige arrangerar vår högre utbildning och forskning.*

Jan-Erik Gustafsson  
Ordförande  
Folkrörelsen Nej till EU  
Universitetslektor  
[www.nejtill.eu.se](http://www.nejtill.eu.se)